

Referat

Til stede: Se vedlagt liste
Møtedato: 11.11.2015
Møteleder: Statssekretær Høglund
Referent: Eugenia Millaray Tapia
Dato: 26.11.2015
Saksnr.: 14/13010

WTO-utvalget 11. november 2015 - Oppsummering.

11. november inviterte Utenriksdepartementet til et WTO-utvalgsmøte om TiSA-forhandlingene for første gang. Statssekretær Høglund innledet om status i TiSA-forhandlingene og ønsket velkommen til det første særskilte møte om TiSA i dette formatet. Deretter holdt forhandlingsleder Harald Andreassen en innledning for å informere om hvordan man kan lese det norske tjenestetilbudet. Det ble åpnet for spørsmål fra salen etter begge innledninger.

Statssekretær Høglund ønsket velkommen til møtet. Høglund viste til at TiSA-forhandlingene skaper betydelig bekymring i offentligheten og understreket at Regjeringen etterstreber størst mulig grad av åpenhet og debatt om handelspolitikk bl.a. gjennom å ha god kontakt med sivilsamfunnet og publisere informasjon om forhandlingene på regjeringen.no. Han påpekte at man tok sikte på å invitere til flere WTO-utvalgsmøter om TiSA-forhandlingene når det er noe nytt å fortelle.

Høglund påpekte at TiSA-forhandlingene handler om økonomisk utvikling og arbeidsplasser. Norges tjenesteeksport har en verdi på over 400 mrd. kroner, når også handel gjennom investeringer regnes med. Norske markedsinteresser innenfor tjenestehandel er derfor stadig viktigere. Statssekretæren påpekte at handel med forutsigbarhet og likebehandling er særlig viktig i lys av den økonomiske situasjonen norske bedrifter møter både nasjonalt og globalt. Høglund informerte videre om at TiSA ikke handler om harmonisering av regelverk og påvirker ikke retten til å regulere. Norge har i åpningstilbudet ikke tilbudt å ta forpliktelser for sykehus tjenester, grunnutdanning, sosiale velferdstjenester og andre sektorer der det er ønskelig å beholde politisk handlingsrom. Han understreket at beskyttelse av offentlige tjenester er ett

område hvor Norge ikke er villig til å inngå kompromisser i TiSA-forhandlingene.

Høglund gjorde rede for at frys- og skrallebestemmelsene kun gjelder forskjellsbehandling -mellom innenlandske og utenlandske tjenester – ikke andre typer nasjonale reguleringer og at bestemmelsene har som formål å sikre mest mulig likebehandling. Siden Norge i stor grad allerede har bundet dette i GATS, så vil «frys» og «skralle» få begrenset anvendelse for Norges del. Høglund poengterte at politiske vedtak skal, uavhengig av TiSA, fortsatt styre hvordan det offentlige organiserer sin virksomhet, hvilke tjenester det offentlige anskaffer fra private, anskaffelsesregelverket og om offentlig virksomhet skal privatiseres. Han ba også om innspill på hvordan dette budskapet kunne kommuniseres tydeligere.

Statssekretæren informerte deretter om at det hadde vært en stabil fremdrift i forhandlingene på de fleste områder siste forhandlingsrunde, men at på noen områder hadde det vært mindre progresjon enn forventet. Under siste forhandlingsrunde hadde det blitt fremlagt et nytt forslag på statseideselskaper som man fra norsk side nå jobber med å analysere. Høglund nevnte at Uruguay og Paraguay ikke lenger vil delta i TiSA-forhandlingene, men at Mauritius deltok for første gang under forrige forhandlingsrunde. Statssekretæren redegjorde også for problemstillinger Norge møter på i forhandlingene på områder som skipsfart, energirelaterte tjenester, finansielle tjenester og telekom, samt datastrømmer og hensynet til personvern. Han presiserte at personvern er en rettighet som ikke kan forhandles bort. Han avsluttet med å informere om at det ikke vil være noen investor-stat tvisteløsning i TiSA-avtalen. Høglund åpnet deretter for spørsmål og kommentarer.

****

Torkel Thorsen fra NHO påpekte at det var positivt at Norge deltok i forhandlingene og understreket at det er meget viktig for næringslivet at Norge oppnår en god TiSA-avtale. Tjenester er en viktig sektor som er sentral for Norges økonomi. NHO ønsket å vite mer om konsekvensene for konkrete næringer og UDs vurdering av betingelsene for næringslivet.

Mette Nord fra Fagforbundet takket for en grundig redegjørelse og påpekte at det var kompliserte forhandlinger samt at dokumentene er unntatt offentlighet. Fagforbundet hadde stilt spørsmål relatert til tariffavtaler, om reguleringer i arbeidslivet ville forbli et nasjonalt anliggende, og hvordan en kunne sikre at andre internasjonale avtaler som f.eks. at ILO kunne få forrang ved eventuell konflikt. Nord ønsket også mer informasjon om hvilke markedsadgangskrav som var rettet mot Norge og mer informasjon om hvorfor Paraguay og Uruguay hadde trukket seg fra forhandlingene.

Johan Hermstad fra Fellesrådet for Afrika uttalte skepsis til en utvikling hvor handelsregler blir utformet utenfor det multilaterale systemet og hvor utviklingslandene står utenfor forhandlingene. Hermstad ønsket å vite hvordan UD vurderte muligheten for en multilateralisering av avtalen og hvordan afrikanske stater ville kunne tiltre avtalen gitt deres kapasitetsbegrensinger. Hermstad stilte også spørsmål om frys- og skrallebestemmelsene og uttrykte bekymring for at negativ liste-føring kunne medføre at land ville påta seg forpliktelser uten å forstå fremtidige konsekvenser.

Statssekretær Høglund understreket at TiSA handler om ikke-diskriminering. Når det gjaldt krav mot Norge informerte han om at Norge er et åpent marked, bundet gjennom allerede eksisterende forpliktelser. I tillegg praktiseres enda større grad av åpenhet enn det som ligger i våre internasjonale forpliktelser.

Når det gjaldt spørsmål om Uruguay og Paraguay var Høglunds oppfatning at Uruguay hadde trukket seg på grunn av politiske hensyn og Paraguay på grunn av kapasitetshensyn. Han understreket at Norge er opptatt av at veien til multilateralisering er kortest mulig. Når det gjaldt utviklingsland har Norge i WTO lagt frem en såkalt *MUL-waiver*, der de fattigste landene gis adgang til det norske markedet på like gode vilkår som det som ligger i våre beste frihandelsavtaler. Regjeringen jobber kontinuerlig for å bedre vilkårene for utviklingsland og når det gjaldt kapasitetsutvikling finansierer Norge flere *Aid for trade*-programmer.

Forhandlingsleder Harald Andreassen påpekte at norsk leverandørindustri er en blanding av tjenester og varer og at tjenestenæringen er i vekst. Når det gjaldt off shore, energirelaterte tjenester, telecom og skipsfartsinteressene ble dette ivaretatt i egne vedlegg. På andre områder ble våre interesser ivaretatt i markedsadgangsforhandlingene, for eksempel når det gjaldt ingeniørtjenester. Når det gjaldt konvensjoner under ILO og andre internasjonale avtaler, legger man til grunn at disse vil være sidestilte med TISA. I henhold til internasjonal rett har alle avtaler i utgangspunktet samme rang. Det forutsettes at det ikke vil foreligge motstrid, men at de ulike internasjonale avtalene er gjensidig støttende.

Bjørn Sandnes fra Transportarbeiderforbundet ville vite hva slags tvisteløsningsmekanisme avtalen ville inneholde. Sandnes ønsket også informasjon om hva som var den norske posisjonen til det tyrkiske forslaget på veitransport (cabotage-begrensinger), samt Norges tilbud på havnetjenester.

Charlotte Demeer Strøm fra Rederiforbundet ga støtte til regjeringens arbeid for å sikre mer forutsigbarhet i en markedssituasjon med mye uforutsigbarhet. Det var positivt at det maritime området var løftet frem som en egen spesifikk sektor og Rederiforbundet var fornøyd med at Norge ledet forhandlingene på

skipsfartvedlegget. Strøm stilte spørsmål om veien videre og vurderingene rundt mulighetene for multilateralisering.

Rolv Rynning Hansen fra Fagforbundet stilte spørsmål på vegne av de fagorganiserte musikerne som ønsket å vite hvordan TiSA ville forholde seg til UNESCO-konvensjonen om kulturelt mangfold. Han presiserte også at god fremdrift var en noe generisk formulering og anmodet statssekretæren om å utdype hva som lå i det. Hansen ba også om mer informasjon om arbeidsfordelingen mellom internasjonale organisasjoner. USA f.eks. aksepterer ikke mer enn 2 av de 80 kjernekonvensjonene i ILO, og han lurte på hvordan dette ble vurdert i en TiSA-sammenheng. Ville det bli et problem å overholde denne type konvensjoner og ville den allmenngjorte tariffavtalen være truet av TiSA bli utfordret?

Statssekretær Høglund informerte om at forhandlingene om en tvisteløsningsmekanisme i TiSA så vidt hadde startet fordi man hadde avventet i håp om at TiSA kom til å bli en avtale under WTO. Siden dette hadde vist seg ikke å være mulig med det første, så ville en tvisteløsningsmekanisme i TiSA ligne på WTOs, det vil si stat til stat-tvisteløsning. Han takket for støtte fra Rederiforbundet og sa seg enig i at god fremdrift ikke var veldig presist. Han understreket videre at norske lover og folkerettslige forpliktelser alltid ville følges.

Andreassen presiserte at TiSA ikke berører tariff-avtaler. Når det gjaldt det tyrkiske forslaget på veitransport så er Norge forberedt på at vi kan møte krav på dette, men cabotage er sensitivt for Norge. Dette er også et sensitivt område for en rekke andre land som deltar i forhandlingene. Andreassen påpekte deretter at man kan gjerne samarbeide om felles analyse av muligheter og utfordringer på området. For havnetjenester har Norge tilbudt det samme som i GATS, altså en forpliktelser vi allerede har. Når det gjaldt ILO-konvensjonen viste han til det som var sagt om den internasjonale arbeidsdelingen mellom organisasjoner og avtaler, og han lovet å følge opp mer musikernes organisasjon konkret om spørsmålet om UNESCO.

Petter Slaatrem Titland fra Attac uttrykte bekymring for hvor langt nasjonal behandling vil tolkes i avtalen. Hvordan ville offentlige program og subsidier kunne håndteres iht. nasjonal behandling? Var det slik at Norge måtte ha ført opp unntak for å kunne beholde fullt politisk handlingsrom? Titland ønsket også å vite om det var vanntette skott mellom nasjonal behandling og markedsadgang.

Marianne Breiland fra LO takket for initiativet til møte og påpekte at det var veldig positivt og nødvendig med en bredere samfunnsdebatt om TiSA. Breiland påpekte at når det gjaldt TTIP så hadde regjeringen igangsatt en konsekvensutredning, og spurte om det ville være mulig å få til det samme for

TiSA. Breiland spurte deretter om Norge ville måtte undertegne avtalen og om den ville den være bedre enn en handelsavtale. Hun påpekte deretter utfordringen med å få multilateralisert avtalen gitt at dette fordret konsensus fra alle WTO-land.

Helene Bank fra Handelskampanjen ønsket mer informasjon om hvordan kommunal virksomhet ble definert og om kommunal virksomhet ble definert som en nasjonal aktør. Kunne kommuner som ønsket selv å levere tjenester gjøre det? Bank stilte også spørsmål om ministerkonferansen i Nairobi ville fatte beslutninger om TiSA og påpekte at når det gjaldt arbeidsdelingen mellom internasjonale avtaler og konvensjoner, så måtte en huske på at handel er et virkemiddel, mens andre konvensjoner inneholder mål og dermed burde de få forrang.

Thomas Angell fra VIRKE sa seg enig med kommentarene fra NHO og Rederiforbundet og roste regjeringen for arbeidet. Angell spurte hvordan man ville kunne merke forskjell på samhandel mellom de land som er med i TiSA og de som er utenfor.

Mette Nord fra Fagforbundet spurte om hvordan man definerte offentlig sektor siden sistnevnte ofte er et snevert begrep internasjonalt. Hun påpekte at for Norge innebar begrepet langt mer og understrekte viktigheten av å ikke ha begrensinger på dette. Hun argumenterte også for at for enkelte sektorer, som telecom og finansielle tjenester, så var det nødvendige med reguleringer.

Statssekretær Høglund påpekte at så lenge vi ikke kjenner resultatet av forhandlingene, er en konsekvensutredning krevende. En ekstern utreder, vil ikke kunne få tilgang til avtaletekstene. De som sitter tettest på forhandlingene, er best skikket til å gjøre en analyse av det enkelte forslag, og dette gjøres løpende. Videre anerkjente statssekretæren at multilateralisering var en utfordring og at departementet ikke ventet noen beslutninger om TiSA i Nairobi.

Andreassen forklarte at subsidier i seg selv ikke vil være i strid med TiSA, men at subsidier som bare gis til norske tjenester på det norske markedet typisk vil være uforenelig med TISA-prinsippet om likebehandling. Derfor har det norske tilbudet brede unntak for å sikre politisk handlingsrom. Andenæs fra NFD påpekte at dette er annerledes i EØS-avtalen, som pålegger begrensinger på bruk av subsidier til norske tjenester. Andreassen bekreftet at rekommunalisering er mulig og at Norge legger til grunn norsk forståelse av offentlige tjenester. Kommuner kan selv bestemme hvilket offentlig tjenestetilbud de vil gi til sine innbyggere og hvordan de vil organisere tilbudet.

Statssekretæren påpekte at Norge flere ganger har endret reguleringene av finansmarkedet etter at vi påtok oss GATS-forpliktelsene på finansielle tjenester for 20 år siden. Han avsluttet med å takke for oppmøtet og oppfordret alle de

tilstedeværende til å ta kontakt med departementet dersom det var saker man ønsket å drøfte eller komme med innspill på.

Statssekretæren måtte deretter forlate møtet og møteledelsen ble derfor overtatt av avdelingsdirektør Kristin Hansen og forhandlingsleder Andreassen.

Åse Erdal fra KS kommenterte at det var mange spørsmål relatert til offentlig sektor og påpekte at offentlig sektor som begrep er problematisk. EU bruker begrepet *tjenester av allmenn interesse* og at EUs Committee of the Regions ønsket at TiSA ekskluderte *services of general interest* fra konkurransepolitikken i Europa. Innspillet ble notert.

Barbro Andenæs fra KD spurte om definisjonen av grunntidning og fikk til svar at dette gjaldt fra barnehage til og med videregående skole.

Leseveiledning til det norske åpningstilbudet

Forhandlingsleder Andreassen redegjorde for hvordan man kunne lese Norges åpningstilbud. Han understreket at TiSA som GATS først og fremst gjelder forpliktelser til ikke-diskriminerende markedsadgang, det vil si nasjonal behandling og markedsadgang. TiSA berører ikke innholdet i nasjonale reguleringer, f.eks. harmonisering av kvalitetskrav. Han viste også til et nytt dokument på regjeringen.no med en leseveiledning av det norske tilbudet. Presentasjonen er vedlagt.

Andreassen fikk en rekke spørsmål. Nord fra Fagforbundet ønsket å vite hvordan TiSA ville påvirke subsidier (f.eks. på forskning og teknologiutvikling) og statsstøtte. Det ble også stilt spørsmål om hva «CPC» betød og hvordan sosiale tjenester ble definert. Helene Bank fra Handelskampanjen ønsket å vite hva gjaldt for bemanningstjenester. Aksel Nærstad fra Utviklingsfondet uttrykte bekymring for det man ikke vet om fremtiden og presiserte at det var viktig å sikre bestemmelsesrett for fremtidige generasjoner. Asgar Ali fra El og IT-forbundet ville vite om søppeltømming som var lagt ut på anbud ville bli omfattet av TiSA.

Andreassen påpekte at subsidieordninger som bare norske tjenestetilbydere får tilgang til vil innebære forskjellsbehandling, men at Norge har tatt unntak på området for å sikre nødvendig politisk handlingsrom. Det norske tilbudet har unntak slik at man kan forskjellsbehandle de som ikke er etablert i Norge, men man kan ikke forskjellsbehandle ut fra eierskap. CPC er statistikk-klassifiseringen på tjenester utarbeidet av FN. Videre informerte han om at Norge ikke tar forpliktelser på bemanningstjenester og bekreftet at rekommunalisering vil være mulig f.eks. hvis en ikke lenger ønsker å sette en tjeneste ut på anbud. Stat og kommune vil stå fritt til å organisere det offentlige tjenestetilbudet. Om fremtidige generasjoners bestemmelsesrett, er det å si at GATS ble inngått for 20 år siden. Vi har fulle forpliktelser der på datatjenester.

Selv med den enorme utviklingen i sektoren har vi klart oss bra. Behovet for å møte utviklingen har vært fullt ut ivaretatt gjennom retten til å regulere.

Hansen takket alle for oppmøtet og oppfordret til å gi tilbakemelding på leseveiledningen. Hun ba deltakerne ta kontakt hvis det var flere spørsmål og informerte om at UD gjerne stiller opp på møter hvis det er ønskelig.

****